

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

116. An in obligatione resituendi fructus pro omissione Horarum
Canonicarum detur parvitas materiae? Ex p. 5. tr. 5. res. 24.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

quando? hac enim non est affixa diei, in quo recitanda erat. In Missa vero auditione, & in ieiunio, cum non detur restitutio, sed præcepti adimpletio diei alligata, non potest hac in alium diem transire. Sed animadvertens oportet, idem omnino dicendum esse, si penitium omisium v. g. hodie, recitet post duos, aut tres menses, aut aliud tempus, immò et si recitet ante tempus, in quo recitandum erat, solvens anticipata solutione. Ita ille.

2. Sed ego olim contrarium docui, & nunc iterum doceo, & me citato, docet Pellizzarius in *Man. Regal. tom. 1. tract. 5. cap. 8. sect. 4. num. 221.* & etiam me citato. Escobar à Corro, *tract. de Horis Canonicis, cap. 5. §. 4. n. 10.* Tum ex Concilio Lateranensi, & Bulla Pij V. in quibus habetur, eum, qui non recitat in tempore Officium, non facere fructus suos; tum quia obligatio recitandi est alligata diei, & transit cum ipsa die, adeoque non potest suppleri alio die, in v. et tali suppletione immunitas restitutionis oblinetur; tum quia Beneficiarius, hoc ipso quod non recitat, abque alia iudicis declaratione incurrit penam restitutionis fructuum: nemo autem potest de extimere à pena modo dicto contracta per legem Superioris.

3. Venit, an opinio affirmativa sit probabilis, Bonacini affirmat: sed Peticus de *Horis Canonicis, cap. 1. dub. 18. num. 7.* putat post Concilium Lateranense, & Bullam Pij V. nullo modo talem sententiam subire posse, vt nouissime Pater Pellizzarius, vbi supra, probat Suarez à P. Quintanaduenas, & Bonacina adductum, loquutum fuisse in terminis iuris naturæ, seu iure positiuo: & idè, hoc statim, an opinio affirmativa sit probabilis, modò viris doctis indicandum relinquo.

4. Non desinam tamen in defensionem Patris Quintanaduenas adducere verba Garciae in *summa tract. 2. dist. 8. dub. 1. punct. 3. n. 12.* qui dixit. *Esta opinion de res, como por su autoridad, y la de los Doctos Doctores, como por su razon no se puede censurar por improvable y puede seruir de consuelo, y apropiarse a la algun beneficiado quando no tiene que responder por averjio gastado, o porque le hara falta.* Ita ille.

5. Sed alia difficultas est, stando in opinione affirmativa, an si quis v. g. elegisset prædictum modum spiritualis restitutionis, obligatus fuisset restitutionem facere in eadem specie actionis, id est, in recitatione eiusdem Officij omisii: an verò potuisset satisficere per alias preces æquales prudenti arbitrio, vt per integrum Rosarium, vel sacrificium Missæ, vel alios repetitum, pro illa intentione.

6. Ratio dubitandi est; quia si consideremus iustitiam rigoris, videtur necessarium reddere idem opus in specie: nam mercenarius conductus ad fodendum in vinea, non satisfaceret aliud opus, suo arbitrio faciendo, etiam in Domini vtilitatem. Ad hoc dubium respondet P. Suarius, prædictum non tenentem facere restitutionem in eadem specie; quia quando creditor moraliter, & rationabiliter præsumitur acceptare, sufficit æquivalens compensatio, licet non sit in eadem materia, sed ita præsumitur in præfati casu, quia spiritualis fructus ab Ecclesia interitus potest esse æqualis, vel maior in alio genere spiritualis compensationis; vnde illa, quasi materialis dimensitas non videtur impedire condignam satisfactionem. Et idè Garciae, loco citato, num. 15. sic ait: *Pero preguntara alguno, estando en la opinion contraria, de que se puede suplir la omission del rezos quanto a la restitucion de frutos con rezar otro tanto, si ha de ser esto forçosamente en officio Diuino, o si basta que sea en Rosarios; y Psalmos Penitenciales, de qual, o otras cosas guardando y igualdad ad arbitrium*

boni viti. Respondet Suarez vbi supra, num. 1027. *le sigue Luys de San Juan duda 3. que no es necesario, sino que podrá ser en otras cosas de las dichas: porque quando se presume moralmente hablando, que el acreedor está contento, y se dará por pagado, con que le den equivalente de la deuda; aunque no sea en la propria especie puede hazerse, en este caso se presume esto de la Iglesia que es el acreedor. Luego bastara la equivalencia, mayormente quando es mayor compensacion: y confirmase con el finis del voto, el qual se cumple con cosa equivalente.*

7. Nota tamen contra Escobar, loco citato, n. 14. quod si in singulis horis vnus diei; quid leue omititur, quòd simul sumptum grauem materiam constituat, non obligat Beneficiarium ad restitutionem. Et ita probabiliter, me citato, tenet Pellizzarius vbi supra, n. 213. & me etiam citato Trullench num. 12. Sicut etiam non tenentur Beneficiarius restituere si omitteret partem notabilem vnus hora. Ita me citato Pellizzarius. Et licet Escobar num. 12. contrarium teneat, probabilem tamen esse nostram sententiam fatetur.

Sup. hoc infra in Refol. 117. §. Notandum in principio, & in aliis eius annot.

Super hac notabili parte infra in Ref. 119. & in aliis eius primæ not.

RESOL. CXV.

An Beneficiarius si intra annum per octo vel decem dies omisit Officium, teneatur ad restitutionem? Ex p. 2. tr. 12. Ref. 34.

§. 1. Aliqui respondent negatiuè, & ita nouissimè, docuit Ioan. de la Cruz in *directi. consil. part. 1. præc. 3. art. 3. dub. 6. conclus. 3.* vbi licet asserit: Beneficiarij, si intra annum omittant recitare per decem dies nihil restituant, quia sunt serui liberalissimi Domini, qui multo minus, quàm domini temporales, ad pauca attendit. Et ita explicandus est motus Pij V. Ita ille qui citat Medinam Salmanticensem, & Lopez: Ortiz verò in *sum. cap. 3. n. 22.* extendit hoc ad vnum, vel alterum diem. Sed an opinio supradictorum DD. non obstante Bulla Pij V. sit probabilis, iudicio aliorum remitto: nam illam tanquam minus probabilem noluit admittere nouissimè Syluius in 2. 2. *quest. 83. art. 13. concl. 4.*

Sup. hoc in Refol. seq. & supra ex Refol. 5. lege eius §. 1.

RESOL. CXVI.

An in obligatione restituendi fructus pro omissione Horarum Canonicarum detur paritas materia? Ex part. 5. tr. 5. Ref. 24.

§. 1. Affirmatiuè respondet Ioannes Henriquez in *comped. cas. mor. cap. 29. numer. 30.* vbi sic ait: *Si el tiempo en que no se ha rezado, ansida ocho dias en el spacio de todo vn año, no ay obligacion de restituyr cosa alguna, como probablemente lo afirman algunos Doctores, porque ningun hombre principal, y prudente priua del salario al criado, que en vn año falta ocho dias de seruirle, aunque otros Doctores no se alargan mas de a dos, & tres dias en vn año. Et Sotus de iust. lib. 10. q. 5. art. 5. Medina in summa lib. 1. capite 14. §. 11. Lopez in instrum. tom. 1. cap. 245. & tom. 2. cap. 105. Vega in summa part. 1. c. 36. cas. 1. & 2. cap. 128. cas. 18.* quos refert Garciae de beneficiis, tom. 1. part. 3. cap. 1. numer. 27 affirmant omittentem vno, vel altero die horas Canonicas, excusati à restitutione, quod probabile putat Filliucius tom. 2. tract. 23. cap. 10. *quest. 8.*

Sup. hoc in Ref. præc. citata, & vide alium §. eius not.

2. Sed hanc sententiam non approbat Oliuerius Bonartius de *Horis Canon. lib. 2. cap. 11. num. 15.* & Calftrus Palaua tom. 1. *dist. 2. punct. n. 4.* quia exprèsse contra

LA N A E
H N I A
I I L I V V
E I I I

Contradicit Pio V. qui in Bulla pro qualibet die, & pro qualibet hora restitutionem fieri præcepit. Neque obstat famulum omitterentem vno, vel altero die in anno debitum seruitium, præsumi à domino exemptum esse ab obligatione restitutionis ex quadam benigna congruitate, ne videatur dominus rigidus exactor, quominus dicamus omitterentem recitationem obligatum non esse restituere, quia in hoc casu expressit suam voluntatem dominus, scilicet Ecclesia. Dum autem hanc voluntatem satis non expressisset, poterat illud præsumi. Quapropter Menochius lib. 2. cap. 429. n. 9. & 10. etsi attenda dispositione Concilij Lateranensis affirmet Clericum non recitantem vno, vel altero die, obligatum non esse restituere, negat tamen attenda constitutione Pij V. vide etiam Syl-
Quæ hic est Ref. antecessens.

antè absolute docuerat Pet. Moneta *tract. de distribut. part. 2. c. 3. n. 22.* vbi sic ait. Optimè Nauarrus infert, non satisfacere præcepto recitandi Horas eos, qui dicunt cantant, aut recitant, omitterunt tantam partem versuum, vel Psalmorum, etiam, deglutendo, corrumpendo, vel syncopando verba, vel syllabas, vt ex ita omissis, vel corruptis fiat notabilis pars. Quod tamen intelligendum est, non de omnibus Horis simul sed de singulis Horis; nam quod in vna Hora omitteritur, non est cum eo, quod in altera omitteritur computandum, ad constituendam notabilem partem, cum quælibet Hora vnum totum integrum, & perfectum per se constituit. Ita Moneta. Qui etiam n. 42. cum Bonacina *ubi supra n. 12.* liberat ab onere restitutionis distributionum, non solum cum, qui ad Chorum accedit post primum Psalmum, seu post primum Hymnum, iuxta Ecclesiarum consuetudinem, verum etiam, qui præter hanc partem reliquerit recitare aliam partem, quæ non attingat materiam notabilem, iuxta Doctorum sententiam, de qua materia notabili nos supra diximus; quæ sunt valde notanda à confessorijs, vt in praxi sæpius occurrant.

RESOL. CXVII.

Quantum pars officij omisa à Beneficiario sit leuis, vt non obliget ad restitutionem, etiamsi fructus respondentes illi parti omisa sint magna, & notabilis quantitas.

Et an si pars fructuum correspondens sit tam parua, vt non peringat ad peccatum mortale in materia furti, teneatur illam restituere sub mortali?

Et an, qui eodem die in singulis Horis paucos versiculos omisit, qui simul sumpti grauem, & notabilem materiam constituunt, teneatur ad restitutionem?

Ex quo inferitur non satisfacere præcepto recitandi Horas eos, qui dum cantant, aut recitant, omitterunt tantam partem versuum, vel Psalmorum, etiam deglutendo, corrumpendo, vel syncopando verba, vel syllabas, vt ex ita omissis, vel corruptis fiat notabilis pars.

Quod autem intelligendum est non de omnibus Horis simul, sed de singulis Horis.

Et an liberetur ab onere distributionum restitutionis ille, qui accedit ad Chorum non solum post primum Psalmum, verum etiam, qui propter hanc partem reliquerit recitare aliam, quæ non attingit ad materiam notabilem? Ex part. 2. tr. 12. Ref. 26.

RESOL. CXVIII.

An Beneficiarius, qui non recitauit Laudes teneatur ad aliquam restitutionem.

Et an infirmus, qui prauidet post presidium ex se fore impedendum a recitatione Vesperarum, teneatur illas mane recitare?

Sed ex doctrina huius Resolutionis inferitur, an Laudes sint Hora separata, vel pars Hora, nempe Matutini? Ex part. 5. tr. 14. & Misc. 2. Ref. 46.

§. 1. Circa hoc mihi summopere placet sententia Vinc. Filliucij tom. 2. *tract. 23. c. 10. n. 219.* dum asserit, pro omissione minori, quam vnus Hora integræ, non esse aliquid restituendum: potest igitur beneficiarius peccare mortaliter, omitendo dimidiam Horam, sed non teneri ad restitutionem. Idem dici potest de Matutino proportionaliter. Reginaldus verò lib. 30. tr. 3. c. 4. n. 44. ex Suarez, putat omissionem, quæ in recitatione Officij constituit peccatum mortale, obligare ad restitutionem. Sed tunc tene sententiam Filliucij, etiamsi fructus respondentes illi parti omisa, sint magna, & notabilis quantitas.

2. Nota etiam, quòd si beneficiarius omitterat partem notabilem Officij, si pars fructuum correspondens sit tam parua, vt non peringat ad peccatum mortale in materia furti, tunc vtique beneficiarius non tenebitur illam sub mortali restituere.

3. Notandum est etiam, Martinum Bonacinam *tract. de Horis Canonicis, disp. 1. q. 5. punct. 2. n. 13.* docere, non esse improbabilem opinionem asserentem, quòd qui eodem die in singulis Horis paucos versiculos omisit, qui simul sumpti grauem, & notabilem materiam constituunt, non teneatur ad restitutionem. Et ratio est, quia lex definit obligationem restituendi pro singularum Horarum omissione. Et licet ipse respondeat ad hoc argumentum tamen, vt dixi, hanc sententiam probabilem esse existimat, quam

§. 1. Affirmatiuam sententiam docet Callrus Sep. *doctrina Palauis tom. 2. tract. 7. disp. 2. punct. 7. n. 5.* & in terminis Oluerius Bonartius *de Horis Canonicis, lib. 2. cap. 10. n. 12.* vbi sic ait. Censeo nihil fructuum necesse tribuendum pauperibus ratione omissionis partis Horarum omisa quantumuis magna, & sufficientis ad materiam peccati mortalis, nisi pro omissis laudibus. Ita ille. Et à fortiori hanc sententiam docet Suarez *de Religione, tom. 2. lib. 4. c. 30. n. 13.* & ius tenet Faustus *de Horis Canonicis, lib. 2. q. 286.* asserens Beneficiarium teneri ad restitutionem, quoties peccatum mortale committitur in omissione alicuius partis notabilis vnus horæ, modò illi parti tanta pars fructuum respondeat, quæ furto sublata culpam mortalem constitueret. Probat etiam hæc opinio ex auctoritate Doctorum dicentium Laudes esse Horam separatam ab alijs. Ita Nauarrus *de orat. cap. 3. n. 17. & 28.* Archidiaconus in *c. Presbyter dist. 91. D. Antonin. in 3. part. tit. 10. §. 4. & alij.* Vnde Laudes differre à Nocturnis patet, tum quòd eas nouo aris campani pulsu inchoamus, & earum initio præponimus versum, *Deus in adiutorium meum intende,* vt in alijs horis, habent proprium Capitulum, Hymnum, &c. Tum quòd nocte Natalis Domini Nocturni finiuntur, & Missa inter Laudes, & Nocturnos interponitur; tum quòd olim Laudes à Nocturnis tempore diuidebantur, cum illi canerentur in prioribus noctis vigilijs, hæc verò in vigilia matutina.

2. His tamen non obstantibus (attendas quæso amice Lector de hoc casu interrogatus ab Eminentiissimo Cardinali Oregio, viro doctissimo, & integerrimo, pro contraria sententia probabiliter, ni fallor hæc adduxi ratione. Bulla Pij V. quæ onus restitutionis in omissione recitationis Officij imponit, loquitur solum de Horis integris, vt legitur patet, ergo non debet vt lex penalís ad earum partes extendi, sed suis terminis arctari. Cum igitur Laudes non sint Hora separata,

Sup. hoc supra in fine, Ref. 114. & in Ref. 81. §. Dico cursum in fine, & vt magis clarescat solutio huius diffi. lege infra doctrinam Ref. 119. & aliarum eius primæ annot.

Et pro contento in hoc §. huius Ref. in Ref. seq. §. 1. à lin. 8. vers. Et a fortiori, &c. Et pro contento in hoc vlt. §. Notandum est, supra in Ref. 114. §. vlt. in principio, & infra in Ref. 120. §. Idem, post mediū, à vers. au-

Quæ hic est Ref. antecessens.